

РУХ ОПОРУ БІЛЬШОВИЦЬКОМУ РЕЖИМУ НА ДРАБІВЩИНІ: ПЕРЕБІГ ТА НАСЛІДКИ ПОВСТАННЯ «ГРЕНАДЕРІВ» 1930 Р.

Руденко Юлія Миколаївна,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Київського кооперативного інституту бізнесу і права
riznuk_julia@ukr.net
orcid.org/0000-0002-2276-199X

Мета дослідження – на основі аналізу усно-історичної та літературної бази висвітлити рух опору більшовицькому режиму на Драбівщині в 1930 р., розкрити перебіг та наслідки повстання «Гренадерів».

Методи. Основу теоретико-методологічної бази дослідження складає сукупність загальнонаукових та суто історичних методів. Застосовуються загальноновизнані принципи об'єктивності, науковості, логіко-системний і порівняльний аналіз, проблемно-хронологічний підхід, а також методи синтезу, узагальнення, опрацювання усно-історичних джерел.

Результати та висновки. Опрацювавши матеріали усної історії та наявну літературну базу, можна зробити висновки, що Драбівське повстання, як і більшість тогочасних селянських виступів, було спричинене колективізацією. Повстання фактично стало громадянською війною на селі, спровокованою рішенням більшовиків про суцільну колективізацію, спрямованим на реалізацію далекосяжних планів советського керівництва. Повстання «Гренадерів» стало одним із перших масових виявів незадоволення політикою советської влади, коли повсталі взяли за зброю, намагаючись змінити режим.

Повстання драбівських селян носило характер стихійних і розрізнених виступів на рівні інстинктивного самозахисту. Звичайно, існувала і певна організована група з освічених селян, які займались розробкою плану повстання і переслідували певні політичні мотиви, але таких було надзвичайно мало. Більшість селян захищали свій дім від грабунку з боку советської влади.

Проте повстанню не судилося перемогти. Боротьба між добре підготовленими загонами ДПУ і міліції проти розрізнених, погано керованих і озброєних селян закінчилася поразкою антисовєтського селянського повстання. Розрізнені селянські виступи були придушені.

Спалахи селянської непокори були приборкані репресіями та, згодом, Голодомором. Адже сьогодні ми можемо сказати, що Голодомор – це наслідок, а одна з його причин – це організовані повстання під час колективізації. Саме Голодомор став своєрідною зброєю у боротьбі з відвертим чи прихованим опором. І, в першу чергу, цю зброю було спрямовано проти найбільш консервативної, найбільш національно свідомої верстви суспільства – селянства.

Ключові слова: Драбівське повстання, советська влада, колективізація, селянство, антибільшовицький рух опору.

MOVEMENT OF RESISTANCE TO THE BOLSHEVIC REGIME IN THE DRABIV REGION: THE COURSE AND CONSEQUENCES OF THE GRENADIER UPRISING OF 1930

Rudenko Yuliia Mykolayivna,
Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor at the Department of Social Sciences
and Humanities
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law
riznuk_julia@ukr.net
orcid.org/0000-0002-2276-199X

The **purpose** of the study is to shed light on the resistance to the Bolshevik regime in the Drabiv region in 1930, as well as to reveal the course and consequences of the Grenadier uprising based on the analysis of the oral-historical and literary sources.

Methods. The groundwork of the theoretical and methodological basis of the study is a set of general scientific and purely historical methods. The generally accepted principles of objectivity, scientificity, logical-systematic and comparative analysis, problem-chronological approach, as well as methods of synthesis, generalization, processing of oral-historical sources are applied.

Results and conclusions. Having studied the materials of oral history and the available literary base, we can conclude that the Drabiv uprising, like most of the peasant uprisings of that time, was caused by collectivization. The uprising

actually became a civil war in the countryside, provoked by the Bolsheviks' decision to carry out collectivization, aimed at implementing the far-reaching plans of the Soviet leadership. The Grenadier uprising was one of the first mass manifestations of dissatisfaction with the policies of the Soviet government, when the insurgents took up arms, trying to change the regime.

The uprising of the Drabiv peasants had the character of spontaneous and scattered demonstrations at the level of instinctive self-defense. Of course, there was a certain organized group of educated peasants who worked out a plan for the uprising and pursued certain political motives, but there were very few of them. Most peasants defended their homes from looting by the Soviet authorities.

However, the uprising was not destined to win. The struggle between well-trained DPU and police units against scattered, poorly managed and armed peasants ended in the defeat of the anti-Soviet peasant uprising. Scattered peasant demonstrations were suppressed.

The outbreaks of peasant acts of disobedience were curbed by repression and, later, by the Holodomor. After all, today we can say that the Holodomor is a consequence, and one of its causes is organized uprisings during collectivization. It was the Holodomor that became a kind of weapon in the fight against overt or covert resistance. And, first of all, this weapon was directed against the most conservative, most nationally conscious stratum of society – the peasantry.

Key words: Drabiv uprising, Soviet power, collectivization, peasantry, anti-Bolshevik resistance movement.

Вступ. Тема визвольного руху надзвичайно актуальна сьогодні, адже документально зафіксовано, що ми, українці, ніколи не були такими, що легко погоджувалися із насиллям та зневагою, втратою свободи та власності. З кінця 20-х рр. ХХ ст. помітно зросло невдоволення селян, які склали більшість населення України, що увінчалось різноманітними формами протестів. Опір заходам радянської влади набув масового та політичного характеру, про що, зокрема, свідчить активізація діяльності ДПУ у сільській місцевості. У донесеннях ДПУ з'явилися селянські розмови, записані інформаторами, про небезпеку голоду, про бажання повернутися до УНР, здобути незалежність та економічну свободу. Освіченіші та вмотивованіші люди навіть подавали петиції, намагаючись тиснути ними на більшовиків та об'єднати селян.

Драбівське повстання стало одним із перших масових виявів незадоволення політикою радянської влади, коли повсталі взяли за зброю, намагаючись змінити режим. Проте збройне повстання на Драбівщині є малодослідженим та маловідомим. Але потрібно постійно тримати історичну пам'ять в напрузі, в роботі над своїм відтворенням, пошуком, щоб нові покоління українців, які приходять у це життя, знали не тільки те, як їхні попередники боролися за волю, але й те, що робили з тими поколіннями українців, які не змогли свого часу цю свободу відстояти.

Мета дослідження – на основі аналізу усно-історичної та літературної бази висвітлити рух опору більшовицькому режиму на Драбівщині в 1930 р., розкрити перебіг та наслідки повстання «Гренадерів».

Дослідницькі завдання: опрацювати наявну джерельну та літературну базу; дослідити рух опору більшовицькому режиму на Драбівщині та з'ясувати обставини перебігу та придушення повстання «Гренадерів»; визначити наслідки повстання для учасників і повсталіх сіл.

Основа *теоретико-методологічної бази дослідження* складає сукупність загальнонаукових та суто історичних методів. Застосовуються загальнонаукові принципи об'єктивності, науковості, логіко-системний і порівняльний аналіз, проблемно-хронологічний підхід, а також методи синтезу, узагальнення, опрацювання усно-історичних джерел.

Перебіг та придушення виступу «Гренадерів». Справа «Гренадери» – саме таку гучну назву отримала справа, порушена органами ОДПУ проти повсталіх селян Драбівщини на початку 1930 р.

За даними слідства, організація повстання здійснювалася з м. Київ контрреволюційним центром через своїх емісарів – понад 200 осіб, які мали організувати районні та підрайонні повстанські комітети (Григоренко, 2010; Компанієць).

Питання про підготовку повстання та його керівників залишається відкритим. У матеріалах слідства не вказані прізвища керівників повстання, а лише імена учасників. Але матеріали усної історії, зокрема свідчення Г. Карабань, зберегли відомості про Данила і Якова Охріменків як ініціаторів невдоволень. Відоме ім'я Ярмошки, який перед повстанням ходив по селу з гармошкою, підбурював, проводив агітацію, читав книжки, співав: «А Ярмошка на гармошке дерганет да дерганет» (Карабань: 1). М. Підгорний, який тривалий час працював парторгом, також розповідає, що «керівником був Данило Охріменко, студент» (Підгорний: 2; Тилішак, 2017: 128). М. Івко пригадує організаторів «Тиміша Пучку і Сеньку. А вже коли починалось повстання, то командував Линник» (Івко: 3).

Повстання готувалося ретельно і спочатку планувалося на весну 1930 р., але було відкладено до весни 1931 р. Проте повстанська група с. Перевинці не погодилася переносити дату повстання і вирішила виступити самостійно. Дату виступу призначили на 6 квітня 1930 р. Повстання розпочалося в запланований час. Під керівництвом

підрайонного повстанського комітету одночасно виступили кілька сіл: Перервинці, Митлашівка та Драбово. У цих селах кількість повстанців досягла понад 100 осіб. Селяни були озброєні гвинтівками, обрізами та револьверами – «наганями». Мали вони й холодну зброю. У доповідних записках ДПУ наголошувалося, що у районах, де відбувався заколот, до повстанців приєднувалося майже все чоловіче населення (Григоренко).

Л. Тимошенко, невістка старшого інструктора міліції району в 1930 р. Ф. Тимошенка, розповідає: «На початку 30-х років люди жили бідно, на власті недовольні, тому працювати свекру було дуже тяжко. Він сутками не повертався додому. З кожного села сповіщали, що бунтують люди. Спочатку одним конем їздив, йому як інспектору дали. Предупреждали, щоб цього не робили. Хто возбухав, то припиняли. Об'їзжали, попереджали, щоб менше організовувалися в групи. Були засжки такі клятві, як не предупраждай, не помагало – казав: «хтозна, чи буде що розкуркулювать» (Тимошенко: 2).

Початок повстання очевидці пов'язують із хутором Козорізи. Саме там зібралось близько двох десятків заможників і підпалили клуню. Дехто вважає, що це був сигнал с. Перервинці починати повстання. М. Івко так встановлює послідовність дій повстанців: «Повстанці Перервинців (зокрема Данило Козоріз і його батько, Яков і Данило Охріменки та інші) зібралися за селом, біля школи, обговорили дії і вирушили в село. Це була страсна п'ятниця. Люди поприходили з вечірньої. Мало хто спав. Повстанці почали стукати в кожную хату, щоб приєднувалися до них. Вбили трьох активістів. Хто не хотів з ними йти – погрожували. Один з убитих, Гамацький, був головою сільради. Його зустріли на дорозі. Ножом порізали тіло, вповз у хату ще живий, згодом стік кров'ю. Далі їх шлях проліг на Драбово-Барятинське. Це залізничний вузол. Там були состави із хлібом. Щоб ніхто не повідомив нікуди про повстання, перерізали телеграфні лінії» (Івко: 4). Під час збройного виступу повстали селяни вбили ще чотирьох активістів сільського комнезаму, напали на станцію Драбово, захопили та перервали телеграфно-телефонний зв'язок, підпалили будівлю Народного суду та вилучили зброю, яка там зберігалася (Компанієць; Підгорний: 2).

Про те, як горіло приміщення суду, розповіла У. Марченко: «Мати з батьком прийшли із церкви, тільки полягали, тут сяйво у вікна. А наша хата була рядом. Батько кричить: Лизавето! Суд горить, мочи рядна і на хату. Це СВУ підпалили!» (Марченко: 3).

Серед повсталих с. Митлашівка В. Паукова називає свого брата – Віктора Терентійовича Паукова, 1901 р.н., «який був проти колгоспів та більшовиків. Компаній було декілька. Про те, що

робить і коли, вони домовлялися наперед. Їм сказали, що як захоплять станцію Драбово-Барятинське, там буде вагон із зброєю і Україна повстане. А оказалось тільки наші села... Його також засудили за СВУ. Пішов проти советов. Засудили на 8 год» (Паукова: 2).

До повстання були готові й інші групи селян – із с. Філіповичі, Круподеринці та Білоусівка. У день повстання, 6 квітня 1930 р., група селян с. Філіповичі у кількості 11 осіб зібралася в будинку керівника повстанського комітету. В ніч з 6 на 7 квітня у с. Круподеринці група у кількості 13 осіб, озброєних обрізами та револьверами, вирушила на збірний пункт. Була готова до виступу й білоусівська група, що налічувала до 40 осіб і була озброєна 21 гвинтівкою. Того ж дня силами Лубенського та Прилуцького ДПУ повстання було придушено (Григоренко).

Голову ДПУ В. Балицького повідомили про повстання 7 квітня. Він надіслав інформацію генеральному секретарю ЦК КП(б)У С. Косіору. Зазначені особи давали вказівки щодо розгрому повстанського руху, арештів і суворого покарання його учасників. Так, В. Балицький, дізнавшись про початок повстання, негайно відгукнувся телеграмою, в якій вимагав: «Самыми решительными и быстрее действиями необходимо ликвидировать вооруженную банду в кратчайший срок. Кроме концентрации вооруженных чекистских, милицейских и партийных сил, используйте все агентурные возможности, перебросив надежную агентуру других районов. Примите меры изоляции банды» (Григоренко).

На придушення повстанців було кинуте 55-ту дивізію чекістів з панцерниками і бронепотягами. С. Білоусівка, Перервинці, Остапівка було піддано гарматним обстрілам. Г. Карабань згадує: «Назбігались багато на станцію, а хтось їх продав. Вони ночцю на місці і були оточені. Деяких побили. Решту на утро вивезли» (Карабань: 3).

Таким чином, поразка селянства у змаганні з советською тоталітарною системою була неминуча. Їхні виступи почалися спонтанно, а через віддаленість сіл і хуторів зв'язок між повстанцями був слабким. Селяни мали погане озброєння: застарілі гвинтівки, мисливські рушниці, обрізи, кілки та вила. Більшість селян були неписьменними, тож не могли знати причин провалу попередніх селянських виступів – стихійність, хаос, відсутність зброї та підтримки інших верств населення, незнання тактики та стратегії воєнних дій. За соціальним складом повстанці були переважно бідняками та середняками, хоча домінуюча роль належала заможнішим селянам і куркулям, які найбільше постраждали від усуспільнення землі, майна, худоби, розорення господарств та заслання (Українці не мовчали, 2011; Павлоградське повстання, 2009: 22).

Наслідки повстання на Драбівщині. До розслідування Драбівського повстання було залучено спецпідрозділ 25-ї дивізії та Полтавський оперативний сектор ДПУ УСРР (Лісова, 2020). Під час слідства заарештовано 89 осіб, які брали участь у повстанні. 20 з них були розстріляні, інші засуджені до різних термінів ув'язнення (Компанієць; Драбівське повстання, 2019). Найбільше серед покараних жителів с. Перервинці. 10 квітня 1930 р., а саме така дата значиться в архівних документах, заарештовано 39 чоловік, з них 16 розстріляно вже 29 травня, зокрема К. Кулик «під посиленням конвоєм в числі 20-ти був доставлений в Лубенський окрвдділ ДПУ і розстріляний в ніч на 29.05.30». Всі поховані на Лубенському цвинтарі «в одежде, в которой доставлены из ДОПРА № 07. Могила тщательно замаскирована». 17 травня 1930 р. трійка винесла вирок про розстріл. Як згадує В. Паукова, родичі арештованих привозили передачі в Лубни, а вже 30 травня «вийшов охоронець і каже: подивіться на ці фотографії. Цим уже передач не носить. Вони розстріляні» (Паукова: 4).

10 років позбавлення волі отримали 4 особи, 8 років – 1,5 років – 7 осіб. На північ на різні терміни, від 2 до 5 років, заслано 6 осіб, умовний термін отримали п'ятеро. Із с. Митлашівка розстріляли 5 чоловік, 10 років позбавлення волі – 3, 5 років – 6, 8 років – 1, 3 роки – 1. На північ на 3 роки заслано 3 особи. Арешти проводилися і в селах, де повстання не встигло розпочатися. Так арештовано 6 жителів с. Білоусівка, 4 – с. Нечипорівка, 2 – с. Ковалівка, 1 – с. Яблунове, 1 – с. Демки (Реабілітовані історією, 2006).

Але значна кількість названих людей жителями с. Митлашівка та с. Перервинці серед розстріляних не значиться. Так, не вказані прізвища: В. Марченка, Д. Козоріза, В. Козоріза, Д. Охріменка, Я. Охріменка, Г. Талана та ін. Адже про причетність цих людей до повстання знають їхні близькі родичі. Причому всі вони розстріляні 29 травня 1930 р. Можна зробити висновок, що влада приховувала в такий спосіб розмах повстання та кількість учасників.

Всі засуджені по справі Драбівського повстання були реабілітовані у 1989 р. (Григоренко). М. Івко стверджує, що «ті, хто був засланий, майже всі вони поприходили. Я робив у сільраді, їх всіх реабілітували як таких, що невинні» (Івко: 5). Всі вони були засуджені Судовою Трійкою при колегії ДПУ УСРР за статтями 54-2 та 54-11 КК УСРР за участь у контрреволюційній повстанській організації, що мала на меті «...зрив заходів радянської влади і компаній, організованих партією і радвладою на селі, а кінцевою метою – повалення радянської влади шляхом збройного повстання і відновлення УНР» (Григоренко). Але існує й інша версія. Так, більшовики, щоб поширити серед населення

інформацію про «ворогів народу», дали цим справам гучні кодові назви. Як приклад – так звана справа «Гренадери», спрямована проти українських вчителів Полтавщини. Більшовики терором знищували своїх ідеологічних супротивників. Ці методи були поставлені в ряди державної політики (Драбівське повстання, 2019).

Після придушення повстання села Драбівщини потрапили до чорного списку. Тут наступний етап колективізації проводився з особливою жорстокістю та цинізмом. Навесні 1931 р. після проведення посівної кампанії, коли селяни все-таки сподівалися на те, що господарюватимуть самостійно, влада знову розпочала наступ. Почався збір реманенту. Ці заходи викликали невдоволення селян і вони знову чинили опір. Щоб не допустити збройного виступу селянства, Лубенське ОДПУ за одну ніч 23 липня 1931 р. заарештувало 39 чоловік з с. Білоусівка, 3 – з с. Остапівка, 13 – з с. Перервинці, 7 – з с. Круподеринці, 4 – з с. Яблунове, 1 – з с. Михайлівка. Їх звинуватили у підготовці збройного повстання та в зв'язках з контрреволюційними організаціями. 21 січня 1932 р. постановою колегії ОДПУ УРСР 78 учасників повстання засудили до різних термінів ув'язнення (Тилищак, 2017: 137), зокрема 3 особи розстріляли, 10 – вислали на північ на 10 років, 10 – на 5 років, 14 – на 3 роки, 2 особи відправили в концтабори (Реабілітовані історією: 2006).

Провал Драбівського повстання та арешти повстанських груп не зупинили діяльність повстанців в інших селах. Повсталі селяни, яким вдалося уникнути арешту, згодом об'єдналися на Пирятинщині, де вчинили низку грабежів і терактів проти представників сільської советської влади (Григоренко).

На прикладі повстанням на Драбівщині ми бачимо, як в Україні придушувались селянські виступи. Але цього було недостатньо для советської влади, і вона вжила жорстоких заходів, щоб остаточно викоринити волелюбний національний дух на генетичному рівні.

Окрім придушення селянських заколотів і боротьби, советська влада робила все можливе, щоб світ ніколи не дізнався правди про нескорений народ. Еволюція антиукраїнських дій Й. Сталіна та його союзників в Україні очевидна: від нещадного придушення будь-яких проявів невдоволення та опору – до організації геноциду як засобу масового покарання народу з метою довічного утримання в тоталітарній державі (Українці не мовчали, 2011; Павлоградське повстання, 2009: 23).

Висновки. Опрацювавши матеріали усної історії та наявну літературну базу, можна зробити висновки, що Драбівське повстання, як і більшість тогочасних селянських виступів, було спричинене колективізацією. Повстання фактично стало

громадянською війною на селі, спровокованою рішенням більшовиків про суцільну колективізацію, спрямованим на реалізацію далекосяжних планів советського керівництва. Повстання «Гренадерів» стало одним із перших масових виявів незадоволення політикою советської влади, коли повсталі взяли за зброю, намагаючись змінити режим.

Повстання драбівських селян носило характер стихійних і розрізнених виступів на рівні інстинктивного самозахисту. Звичайно, існувала і певна організована група з освічених селян, які займалися розробкою плану повстання і переслідували певні політичні мотиви, але таких було надзвичайно мало. Більшість селян захищали свій дім від грабунку з боку советської влади.

Проте повстанню не судилося перемогти. Боротьба між добре підготовленими загонами ДПУ і міліції проти розрізнених, погано керованих і озброєних селян закінчилася поразкою анти-советського селянського повстання. Розрізнені селянські виступи були придушені.

Спалахи селянської непокори були приборкані репресіями та, згодом, Голодомором. Адже сьогодні ми можемо сказати, що Голодомор – це наслідок, а одна з його причин – це організовані повстання під час колективізації. Саме Голодомор став своєрідною зброєю у боротьбі з відвертим чи прихованим опором. І, в першу чергу, цю зброю було спрямовано проти найбільш консервативної, найбільш національно свідомої верстви суспільства – селянства.

Література:

1. Григоренко Т. Драбівське повстання, або Справа «Гренадерів». *Персонал Плюс*. № 5. 3-9 лютого 2010. URL: <http://www.personal-plus.net/358/6120.html> (дата звернення: 20.05.2022)
2. Григоренко Т. Роль архівних джерел у дослідженні історії Черкащини 20-х – 30-х років ХХ століття (за матеріалами Державного архіву Черкаської області, архіву Управління МВС України в Черкаській області, Галузевого державного архіву Служби безпеки України). URL: <https://nadoest.com/udk-930-253-908477-46-t-o-grigorenko>; URL: <https://zavantag.com/docs/3594/index-145388.html> (дата звернення: 08.06.2022)
3. Драбівське повстання. 6 листопада 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Драбівське_повстання (дата звернення: 11.06.2022)
4. Компанієць О. Опір аграрній політиці радянської влади на Черкащині (кінець 1920-х – початок 1930-х рр.). *Черкаська обласна організація Національної спілки краєзнавців України*. URL: http://nsku.sk.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=217%3A- (дата звернення: 15.06.2022)
5. Лісова Л. Драбівське повстання за самостійну Україну. *Голос України*. 02 червня 2020. URL: <http://www.golos.com.ua/article/331418>.
6. Павлоградське повстання 1930 р.: Документи і матеріали / Упоряд. В. Даниленко. Київ: «Український письменник», 2009. 379 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-579-239-3/966-579-239-3.pdf>. (дата звернення: 10.06.2022)
7. Польові дослідження автора (далі – ПДА). Івко Михайло Васильович, 1926 р. н., с. Перервинці. 5 с.
8. ПДА. Карабань Григорій Панасович, 1926 р. н., с. Перервинці. 5 с.
9. ПДА. Марченко Уляна Петрівна, 1921 р. н., с. Драбово-Барятинське. 7 с.
10. ПДА. Паукова Віра Терентівна, 1921 р. н., с. Перервинці. 7 с.
11. ПДА. Підгорний Микола Павлович, 1921 р. н., с. Перервинці. 6 с.
12. ПДА. Тимошенко Лідія Іванівна, 1940 р. н., с. Драбово-Барятинське. 5 с.
13. Реабілітовані історією. Черкаська область / ред. П.М. Жук, В.І. Захарченко, С.І. Кривенко, В.Г. Рубцова, В.О. Давиденко. Черкаси: ЦНТЕІ, 2006. Т. 5. 452 с.
14. Тиліщак В. Драбівське повстання і справа «Гренадери». 1930. *У.С.Р.Р. Повстання: Науково-популярні нариси*. Київ: Смолоскип, 2017. С. 125–138.
15. Українці не мовчали. *Персонал Плюс*. № 11. 16-22 березня 2011. URL: <http://www.personal-plus.net/416/7747.html> (дата звернення: 15.06.2022)

References:

1. Hryhorenko, T. (2010). Drabivske povstannia, abo Sprava «Hrenaderiv» [Drabiv uprising, or the Case of the Grenadiers]. *Personal Plus*. № 5. 3-9 liutoho 2010. URL: <http://www.personal-plus.net/358/6120.html> [in Ukrainian].
2. Hryhorenko, T. Rol arkhivnykh dzherel u doslidzhenni istorii Cherkashchyny 20-kh – 30-kh rokiv XX stolittia (za materialamy Derzhavnoho arkhivu Cherkaskoi oblasti, arkhivu Upravlinnia MVS Ukrainy v Cherkaskii oblasti, Haluzevoho derzhavnoho arkhivu Sluzhby bezpeky Ukrainy) [The role of archival sources in the study of the history of Cherkasy region in the 20s – 30s of the XX century (according to the State Archives of Cherkasy region, the archives of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in Cherkasy region, the branch

- state archive of the Security Service of Ukraine)]. URL: <https://nadoest.com/udk-930-253-908477-46-t-o-grigorenko>; URL: <https://zavantag.com/docs/3594/index-145388.html> [in Ukrainian].
3. Drabivske povstannia [Drabiv uprising] (2019). 6 lystopada 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Drabivske_povstannia [in Ukrainian].
 4. Kompaniiets, O. Opir aharnii politytsi radianskoi vlady na Cherkashchyni (kinets 1920-kh – pochatok 1930-kh rr.) [Resistance to the agrarian policy of the Soviet government in Cherkasy region (late 1920s – early 1930s)]. *Cherkaska oblasna orhanizatsiia Natsionalnoi spilky kraieznavtsiv Ukrainy*. URL: http://nsku.ck.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=217%3A- [in Ukrainian].
 5. Lisova, L. (2020). Drabivske povstannia za samostiinu Ukrainu [Drabiv uprising for an independent Ukraine]. *Holos Ukrainy*. 02 chervnia 2020. URL: <http://www.golos.com.ua/article/331418> [in Ukrainian].
 6. Pavlohradske povstannia 1930 r.: Dokumenty i materialy [Pavlograd Uprising of 1930: Documents and materials] (2009). / Uporiad. V. Danylenko. Kyiv: «Ukrainskyi pysmennyk», 379 s. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-579-239-3/966-579-239-3.pdf> [in Ukrainian].
 7. Polovi doslidzhennia avtora (dali – PDA). Ivko Mykhailo Vasylovych, 1926 r. n., s. Perervyntsi. 5 s. [in Ukrainian].
 8. PDA. Karaban Hryhorii Panasovych, 1926 r. n., s. Perervyntsi. 5 s. [in Ukrainian].
 9. PDA. Marchenko Uliana Petrivna, 1921 r. n., s. Drabovo-Bariatynske. 7 s. [in Ukrainian].
 10. PDA. Paukova Vira Terentiivna, 1921 r. n., s. Perervyntsi. 7 s. [in Ukrainian].
 11. PDA. Pidhornyi Mykola Pavlovych, 1921 r. n., s. Perervyntsi. 6 s. [in Ukrainian].
 12. PDA. Tymoshenko Lidiia Ivanivna, 1940 r. n., s. Drabovo-Bariatynske. 5 s. [in Ukrainian].
 13. Reabilitovani istoriieiu. Cherkaska oblast [Rehabilitated by history. Cherkasy region] (2006). / red. P.M. Zhuk, V.I. Zakharchenko, S.I. Kryvenko, V.H. Rubtsova, V.O. Davydenko. Cherkasy: TsNTEI. T. 5. 452 s. [in Ukrainian].
 14. Tylishchak, V. (2017). Drabivske povstannia i sprava «Hrenadery» [Drabiv uprising and the case of «Grenadiers»]. *1930. U.S.R.R. Povstannia: Naukovo-populiarni narysy*. Kyiv: Smoloskyp, S. 125-138. [in Ukrainian].
 15. Ukraintsi ne movchaly [Ukrainians were not silent] (2011). *Personal Plus*. № 11. 16-22 bereznia 2011. URL: <http://www.personal-plus.net/416/7747.html> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29.06.2022
The article was received 29 June 2022